

Israel Mikkolan elämänvaiheet

Osa kansakoulunopettaja Juho Siirilän, Israel Mikkolan tyttärenpojan, 89-vuotiaana vuonna 1931 kirjoittamasta elämäkerrasta.

Monet vanhemmat, vaikkakin ovat eläessään toimineet lähimmäistensä ja yhteiskunnan hyväksi jäävät pian unohduksiin, kun heidät on peitetty nurmen alle nukkumaan. Niin valitettavasti on käynyt Israel Mikkolankin.

Hän syntyi Kälviän Suonperän talossa 1790, missä isänsä Apraham (Aapo) ja äitinsä, kotoisin Kälviän Järveltä, asuivat. Heillä oli neljä poikaa, Matti, Erkki, Israel ja Aapo. Isä oli kuollut jo lasten nuorena ollessa. Äiti, jumalinen ihminen, teki paljon rakkauden töitä, käyttäen aikaansa sairasten hoitamiseen ym. hyväntekeväisyystoimiin.

Israel oli jo lähes miehen iällä sotavuosina 1808-1809. Hänkin oli vastustamassa kylänmiestensä kanssa venäläisten tuloa ja kyläänpääsyä. He varustautuivat Korpraalinmäellä (nykyinen Suoperän kansakoulun paikka) puutukkisine pyssyineen. Venäläiset olivat vastakkaisella Portaanpään puolella (nykyisin sanotaan Kraatarinmäeksi). Siinä ammuttiin vastakkain, Venäläisillä oli myös ratsuväkeä, joka ajoi Krekilän puoleista nevaa kiertääkseen vastustajansa. Kun Suonperän miehet huomasivat sen, pakenivat he Klapurin taakse metsään. Silloin oli juuri tulvanaika. Silta oli hävitetty sotivain väliltä ja neva sekä tie olivat veden peitossa. Mutta kirsi oli vielä nevassa, joten kasakkain oli sitä myöten hyvä ratsastaa. Venäläiset valloittivat kylän, ryöstivät kaiken mikä vain heille kelpasi, luullen vastustajiaan ruotsalaisiksi sotureiksi. Talonpojat olivat tappionsa varalta tehneet itselleen kuusenparkista valkoiset "kihingit", repunkantoremmit, kuten silloin oli Ruotsin sotaväelläkin, ja niin säilyi kylä polttamatta ja asukkaat tappamatta. Mutta talojen ja kotien ryöstämistä ei säästetty. Israelin kotiin tuli joukko, joka vaati hevosta. Mutta emäntä, joka lienee yksin jäänyt kotiin, ei ollut pelkuri. Hän meni ja nouti keväällä kuolleen hevosen jalan, viskasi sen heille sanoen: "Siinä on teille hevonen". Huomattuaan ettei talossa ollut hevosta, ryöstivät he mikä heille kelpasi ja menivät pois.

Kuten jo mainittiin, vietiin kaikki, mitä ei ollut saatu hyvin kätkeytyksi, Pernun talossa kirkonkylässä oli vihollisia kumminkin petetty. Aitassa oli jyvät luotu laarin ja seinän väliin ja jätetty ovi auki. Näin jyvät säilyivät. Israelin kodissakaan ei ollut jäänyt veljeksille kuin yhdet pyhävaatteet, joita sitten vuorotellen käytettiin kirkossa käydessä. Sotakesän juhannus-aamuna oli Israel etsinyt syötävää, mutta ei löytänyt muuta kuin kovan leivän kaapista. Nyt hän meni Klapurinjärvelle onkimaan ja siellä menikin koko päivä hauskassa toimessa. Illalla toi hän vankan kalakeiton, ja kotiin oli nyt maitoa ja leipääkin hankittu. Nuoruudessa karaistuneena oli Israelilla tapana myöhemminkin syödä vain kahdesti päivässä, vaikka muut söivät neljästi. ¹⁾

Israelin vanhin veli Matti oli hiljainen nahjus (en häntä nähnyt), Erkki oli muuttanut Ullavan Vähälään ja Aapo oli vielä alaikäinen. Talon asuminen oli niin vaikeissa oloissa sodan hävityksen jälkeen jäänyt Israelin harteille. Mutta hän ei ollutkaan sellaisia luonteita, jotka paikallaan ollen vaivojaan vaikertavat. Hän tiesi, että sitä, joka itsekin koettaa, Jumalakin auttaa, vaikka peltojakin oli siemenen puutteen takia jäänyt kylvämättä.

Syksyn tullen osti osti Israel Kokkolan Huhtalasta hevosen velaksi ja kaupungin kruukkumaakarilta kuorman kiviastioita, joita lähti maaseudulle kauppaamaan. Tämä Israelin ensimmäinen kaupparetki lienee onnistunut hyvin, koska se näyttää määränneen hänen elämänsä uran. Myöhemmin hän teki kauppaa sekä maalla että merellä, joskin siinä sivussa viljeli maata.

Israelkin oli huomannut, ettei ihmisen ole hyvä olla yksinään. Hän oli tutustunut samassa kylässä Krekilän talossa olevaan ruotsalaiseen, kauniiseen ja lempeään Maria (Maija)-nimiseen

tyttöön. Tämän kanssa hän solmi avioliiton, joka kesti lähes kuusikymmentä vuotta. Hän saikin ahkeran, säästäväisen, ja kaikille hyväntahtoisen emännän. Heille syntyi poika ja kuusi tytärtä: Matti, Maija, Sofia, Liisa, Leena, Kaisa ja Anna-Kreetta, jotka kaikki olivat naimisissa.

Ruotsin vallan aikana olivat kauppavaikeudet kovin ahtaat. Maalla ei saanut olla mitään kauppapuotia, ja kaupunkienkin kauppa oli rajoitettu ahtaisiin piireihin. Kun sitten Suomi tuli yhdistetyksi Venäjään poistettiin tulliraja näiden väliltä ja kauppa pääsi vapaammaksi, varsinkin venäläisille tavaroille. Maalaisetkin alkoivat tehdä Pietarin matkoja.

Kerran Krekilässä käydessään tapasi Israel erään liikemiehen, joka oli lähtötuumissa Pietariin ja sanoi Israelille, "Etkö lähde kanssani Pietariin?" Hetken siinä keskusteltuaan suostui Israel. Hän olikin suosittu matkakumppani mm. sen tähden, että hän osasi siihen aikaan harvinaisen kirjoitus- ja laskutaidon, vieläpä vähän Venäjän kieltäkin, jota oli oppinut kylään majoitetuilta venäläiseltä sotaväeltä. Kotiin palattuaan sanoi Israel vaimolleen: "Pistäppä Maija evästä laukhun, minä lähen Pietarihin!"

Kun sitten ensimmäinen matka oli hyvin onnistunut, houkutteli se tekemään toisia Pietarin matkoja, joita Israelille kertyi kaikkiaan kaksikymmentäkahdeksan. Ja ostettujen tavarakuormien lukua lisättiin, ollen niitä kerrankin kahdeksan. Kotoa lähdetessä otettiin vain yksi tai kaksi hevosta, pari miestä ja joku poikanen ajajaksi. Pietarissa ostettiin sitten tarvittavat lisähevokset. Kerran sattui Pietarista lähdetessä ikävä tapaus ja vahinko. Hevosjonosta oli yksi ajajaa vailla oleva hevonen poikennut toiselle kadulle. Kohta huomasi tämän eräs konna, hyppäsi kuorman päälle, löi hevosta selkään ja täyttää laukkaa ajaen oli pian näkymättömissä. Tunnettua oli, että omistusoikeus venäläisten kesken oli hyvin epämääräinen ja oikeuden saanti oli aivan lahjusten varassa. Tietoisena tästä katsottiin parhaaksi tyytyä kohtaloon ja painua lähellä olevien kuormien kanssa kotimatalle.

Pietarin matkojen ohessa oli Israel käynyt pohjalaisten tavoin syksyisin Hämeessä pellavain ostolla, kaupaten niitä sitten markkinoilla.

Kun nuorin veli Aapokin oli nainut ja perheet lisääntyivät, kävi Suonperän talo ahtaaksi. Israel ostikin Kälviän kirkonkylästä Mikkolan 3/8 manttaalin talon v. 1820 tienoissa. Sinne hän muutti perheineen jättäen kotitalonsa veljilleen ja ottaen nimekseen Israel Mikkola. Silloin oli tapana, että nimi muutettiin asuinpaikan mukaan. Hän osti vielä lisäksi Siirilästä v. 1827 1/9 manttaalin talon, joita sitten viljeli elämänsä loppuun asti. Myöhemmin hän osti Hyypältä ja Pernulta talot, joissa vävynsä sitten asuivat. Olipa hänellä vielä taloja Nurilassa, Marttilassa ja Hakunnilla.

Asuttuaan jonkun vuoden Mikkolassa vanhoissa huoneissa, rakensi Israel Mikkolaan ison, vieläkin kylässä ainoan kaksikerroksisen asuinrakennuksen. Hänellä näytti olleen hyvät rakennusmestarin lahjat. Vuonna 1844 valittiin Israel Mikkola intendenttikonttorin piirustusten mukaan rakentamaan Kälviän kirkonkylään Ison-Hyypän maalle Kruununmakasiini, joka vielä tänäänkin seisoo uljaana ja kiittää teettäjäänsä. Kun sitten myöhemmin noin 1850-luvulla seuduilla alettiin uusi ruumiiden hautaustapa, laajennettiin Kälviällä kirkkopihaa kolmelle suunnalle ja tehtiin kiviaita jokaiselle sivulle. Mestariatoimi ja työ tarjottiin urakalla, huutokaupalla. Sen otti Israel Mikkola halvimmalla teettääkseen seurakunnan aineilla ja sen päivätöillä.

Kilpailijansa, kirkkoväärti Antti Penttilä, tarkastutti ja mittautti työn ja miten ollakaan, teettjä oli erehtynyt. Hautausmaa oli tullut puolen aidan leveyttä, noin kyynärän verran soukemmaksi kuin piirustus osoitti. Siitä tuli oikeudenkäynti, jossa Mikkola hävisi. Hänen kustannuksellaan siirrettiin yhden sivun aita kyynärän verran, eli puolen leveyttään, etäämmäksi. Siinä Mikkola menetti noin 400 ruplaa (1.600 mk). Mutta häviöksi se juttu oli seurakunnallekin. Kun uusi aidan osa oli huonosti perustettu, kaatui se sille puolelle ja oli monasti korjattava siihen asti, kunnes se, paitsi tienpuolisivua, kokonaan purettiin v. 1905 ja kivet siitä käytettiin uuden kirkon perustukseen.

Muutamia vuosikymmeniä rauhanteon jälkeen alkoi Pietarissa kävijöitä ilmestyä yhtä enemmän, joten kauppa sieltä kävi kannattamattomaksi. Silloin Israel Mikkola kääntyi laveammille aloille. Hän osti laivan ja sillä hän teki useita matkoja Tukholmaan ja

Kööpenhaminaan toimien itse laivansa kapteenina. Ulkomaille vietiin pääasiassa tervaa ja potaskaa.

Erään kerran Tukholmassa käytäessä sattui pieni seikkailu. Kaupungin merkillisyyksiä katsellessaan kävi Mikkola kumppanineen siinä kellotapulissa, jossa sanottiin olevan kaupungin suurimman kellon. Siellä ei ollut silloin kuin yksi soittaja eli vartija. Isoa kelloa tarkastellessaan sanoi vartija: "Ei ole monta miestä, joka on sen kielen laitaan vienyt". Kapteeni, jolla nimellä Mikkolaa Tukholmassa puhuteltiin, tarttui kellon kieleen ja vei sen niin rajusti laitaan, että se antoi kovan, kumajavan äänen. Tästä vartija säikähti, sillä kirkossa oli juuri jumalanpalvelus. Hän juoksi alas ja löi oven lukkoon. Suomalaiset juoksivat perässä, mutta huomasivat olevansa vangittuina. Mitäs nyt tehdä? Kapteeni rynnistää ovea vasten ja aivan oikein: lukon salpa taipuu ja ovi aukeaa. He ovat jälleen vapaat.

Viimeisen laivamatkansa teki Israel Mikkola Kööpenhaminaan. Paluumatka hidastui niin myöhäiseen syksyllä, että meri jo alkoi jäätyä, eikä päästy kotisatamaan Kälviän Rytikarille. Laiva täytyi jättää Pietarsaaren satamaan. Mutta laiva tarvitsee talvellakin hoitoa. Etteivät jäät puristaisi sitä rikki, täytyy laiva pitää irti jäästä. Pitkän matkan takia se jäi tekemättä ja alus joutui hyllyksi. Se myytiin sitten raakkina.

Kööpenhaminasta toi Mikkola pari pientä rasiaa timanttikiviä, joista hän sitten valmisti, halkoi ja hioi lasiveitsiä, timantteja. Mikkolassa olikin siihen aikaan Kälviän ainoa lasinleikkaamo ja lasiveitsien valmistus näillä seuduilla. Lasia tarvittiin entistä enemmän, kun Ruotsin vallan aikainen ikkunavero oli lakannut ja alettiin tehdä rakennuksiin isompia ikkunoita.

Israel Mikkolan monipuolisuutta ja taitoa myöskin sairaiden hoidossa kuvaa eräs tapaus. Kun eräs kesä oli ollut sateinen ja kylmä, oli Israelin tyttären Leenan jalkaan tullut "kylmän viha" eli kuolio, jota ei saada paranemaan kuin poisleikkaamalla. Tätä varten ei haettu lääkäreitä, vaan sen teki Mikkola itse, sahaten säären poikki ja hoitaen sen terveeksi. Mikkolan Leena menetti samalla muutakin kuin jalkansa – menetti sulhasensa. Passojan Antti ei halunnut puujalkaista vaimoa itselleen. Hän nai toisen neitosen. Mutta hänen ensimmäinen puolisonsa kuoli pian. Silloin kääntyi Antti jälleen ensi lemmittynsä puoleen ja Antista tuli Mikkolaan kotivävy. Muutaman vuoden perästä Antti palasi perheineen kotiinsa Passojalle ja Leenasta tuli puujalkaisenakin lopulta ison talon toimelias emäntä. Kuten edellä olevasta selviää, oli Israel Mikkola rohkea ja pelkäämätön, kun niin tarvittiin. Ei hänellä ollut matkoillaankaan minkäänlaisia ampuma-aseita, eikä sellaisia ollut hänellä kotonakaan. Ei hän myöskään uskonut noitiin eikä haltioihin.

Olenoltaan Israel Mikkola oli pitkäkasvuinen yli kolmen kyynärän mittainen, suoravartaloinen, kauniskasvoinen, lujarakenteinen ja voimakas mies. Hän oli harvasanainen, joka ei puhunut tulevista aikeistaan eikä kerskunut retkistään. Käskynsä olivat lyhyet ja noudatettavat. Mutta joskus hän laski leikkiäkin ja suvaitsi kernaasti lasten ja nuorison leikkejä. Elämässään hän oli kärsivällinen eikä koskaan valitellut vaivojaan. Hän oli terve, ei tarvinnut lääkäreitä, eikä sen ajan puoskareita. Ainoastaan vanhempana häntä vaivasi toisinaan iso repeämä, mutta siitä hän ei puhunut muille kuin ehkä vaimolleen.

Elämänsä ihanteeksi oli Israel Mikkola ottanut säästäväisyyden täydessä mitassa. Siitä kärsi hänen perheensä varsinkin vaatetuksen puolesta. Ruokaa ei sitävastoin koskaan puuttunut. Ja pitoja, lukukinkereitä, häitä, yms. sellaisia pitäessään ei hän kitsastellut. Näitä seikkoja valaisee parhaiten Tyko Hagmanin ja Lusina Hagmanin julkaisemissa teoksissa luku: 'Häät Mikkolassa'. Israel oli myöskin erittäin auttavainen lähimmäisilleen eikä ottanut keneltäkään enempää kuin hänen tuli saada. Aivan liikuttava on Tyko Hagmanin kertomus, miten Israel Mikkola suurten nälkävuosien jälkeen istui kruunun lainajyvästömakasiinin eteisessä ja meni takaajaksi kaikille niille, jotka tarvitsivat siemenviljaa. Hän ilmoitti: "Menhän vain niin pitkälle kuin Mikkolan talo kestää"

Mikkolalla oli monissa asioissa uudemman ajan henkeä enemmän kuin muilla aikalaisillaan. Niinpä maanviljelyksessäkin hänellä oli peltoketoja ja työkaluja, joita ei ollut muilla. Hän lannoitti rukiinkylvöjäkin, viljeli kolmivuorossa ym. Myös tahtoi hän levittää sivistystä, tietoa ja taitoa. Se ei ollut helppoa siihen aikaan, kun ei koko pitäjässä ollut kansakoulua eikä

lähimmässä kaupungissa, Kokkolassa, yhtään oppikoulua. Itsekin oli Israel oppinut kirjoitus ja lukutaitonsa itseopiskelulla, vieläpä äidinkielenä lisäksi ruotsinkielen ja vähän venäjänkieltäkin. Itseopiskelua Israel suositteli kaikille omaisilleenkin, lapsilleen ja lastenlapsille. Olin noin puolentoistakymmenen ikäinen, kun eräs kiertokoulunopettaja piti Marttilassa kirjoitus- ja laskentokoulua, jossa kylän nuorukaisia kävi. Pyysin minäkin päästä sinne. Vastaukseksi sain: "Opettele ihte, niin minäki olen teheny". Täytyi koettaa. Sitten sainkin olla vaarilla vanhuudessa apuna, kun hänen kätensä vapisi niin pahoin, ettei hän voinut yhtään kirjoittaa.

Mikkola oli aikansa raittiimpia miehiä, joita nykyään sanotaan kohtuuden miehiksi. Siihen aikaan, kun kahvi ei vielä ollut muodissa, tarjottiin "kotitekoista". Mikkola pysyi kohtuudessa koko elämänsä ajan, tahtoipa vielä raittiutta edistääkin. Hän oli saanut ostaa Turmiolan Tommin elämäkertaa kuvaavat kahdeksan taulua. Niihin hän käski tehdä raamit ja panna lasit. Ne asetettiin sitten asuintuvan peräseinälle riviin kaikkein nähtäväksi, mihin juoppous vie onnellisenkin perheen.

Maallisten toimiensa ohessa oli Israel Mikkola pohjaltaan uskonnollinen. Hän luki usein paksua puukantista raamattuaan ym. kirjoja ja veisasi virsiä. Hän oli piirissä valittu seksmanni eli kylänvanhin ja kirkkoraadin jäsen. Hänen perheensä jäsenet olivat kaikki luku- ja laulutaitoisia. Samoin hänen puolisonsakin, lukien suomea, vaikka äidinkielenä olikin ruotsi. Usein talvisin pyhäiltoina kokosi vaari väkensä takan ympärille, jossa oli ristikkopraasu sytytetty. Siinä rivissä istuessa oli kullakin virsikirja, josta kukin vuorollaan luki värsynsä, joka veisattiin. Sitä tehtiin niin kauan kuin praasu paloi. Kirkkoa ei Mikkola halveksinut, vaan kävi siellä ahkerasti. Toimissaan hän oli ahkera ja monipuolinen: maanviljelijä, kauppias, laivuri, käsityöläinen ja rakennusmestari.

On paikallaan vielä mainita Israel Mikkolan varallisuussuhteistakin. Israel oli varakkain mies paikkakuntansa maalaisista. Hänellä oli rahoja lainattuna monessa lähiseudun ja omassa kunnassa. Aikaisemmin on jo mainittu, että hän omisti Kälviällä useita taloja, joita asui tai sijoitti niihin asumaan vävyjään. Näiden hoito ja myöskin se, että hänen laivansa jäidenpuristuksessa joutui hyljeksi, nähtävästi vaikuttivat, että Israel Mikkolan pitemmät kauppamatkat vanhemmalla iällä supistuivat vähälukuisiksi. Viimeinen kaupparetki vanhuuden päivänä oli onnettomin. Hän lähti yksin kotoaan, vaikka oli jo kahdeksannellakymmenellä, Pietarsaaren markkinoille tavatakseen vielä lankonsa Kassan Jannen, joka asui kaupungin lähellä taloan.

Markkinoilla väentungoksessa oli Israel kaatunut kumoon, eikä muiden avutta voinut nousta ylös. Lonkkanivel oli katkennut tai mennyt sijoiltaan, joten toinen jalka oli aivan avuton, tuottaen kovaa kipua. Eräs naapurinsa toi hänet kotiin Kälviälle. Nyt oli matkat tehty ja tuli pitkälinen sairaus. Talvella tein hänelle kainalosauvat, joiden avulla hän pääsi kamarista tupaan hetkeksi istumaan. Liikunta näyttikin tuovan hänelle virkistystä, vaikka se lisäsi myös kipua. Mutta hän ei valittanut. Sellaisena kesti sairaus elokuun alkupäiviin 1864. Silloin sairas joutui horrostilaan eikä tietänyt ulkonaisesta elämästä mitään. Vähitellen hengitys kävi yhtä harvemmaksi, kunnes se kokonaan loppui ja henki oli lähtenyt katoavaisuuden majasta. Israelin vaimo kuoli edellisenä talvena, ja ovat he haudatut vanhaan hautausmaahan kirkon nykyisen sakariston eteläseinästä noin kolme sylvää eteenpäin. Siellä he odottavat ylösnousemuksen ihanaa päivää.

1)Katso laajemmin Suomen sodan tapahtumista Kälviällä Kälviän toisesta kotiseutuliitteestä 27.2.1954.

O.E.U.

Nimimerkki O.E.U. lienee Otto Erik Uusitalo (Uusitalo 24).